Вх. № ЧР-03-295/15.10.2026 г.

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Майяна Милчева Митевска

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

относно материалите, представени от доц. д-р Анна Александрова-Караманова за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ в Института за изследване на населението и човека при Българската академия на науките, област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието).

Конкурсът е обявен в Държавен вестник, бр. 65 от 17.07.2026 г., за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“ при ИИНЧ – БАН. Със Заповед № РД-6-541 от 16.09.2026 г. на директора на ИИНЧ – БАН съм определена за член на научното жури по конкурса.

1. Общо представяне на процедурата и кандидата

Представените документи характеризират доц. д-р Анна Александрова-Караманова като утвърден изследовател в областта на психологията на здравето и развитието, със системна научна дейност, тематична последователност и участие в мащабни емпирични проучвания. Съгласно удостоверението за трудов стаж от 17.07.2026 г. кандидатката е заемала длъжността „главен асистент“ в ИИНЧ – БАН от 01.11.2013 г. до 14.06.2020 г., а от 15.06.2020 г. заема длъжността „доцент“. Удостоверяният общ трудов стаж в института към датата на документа е 12 години, 8 месеца и 16 дни.

Автобиографичните данни допълват професионалния профил на кандидатката с работата ѝ като психолог изследовател и координатор на научни проекти през периода 2003–2013 г. Придобила е образователна и научна степен „доктор“ след защита на дисертационен труд „Влияние на медиите върху образа за собственото тяло и личностното му модериране при юноши“ на 08.05.2013 г. От 2020 до 2025 г. е ръководител на докторската програма „Психология на развитието и образованието“, а през 2025 г. участва в разработването на нова докторска програма „Психология на здравето“, посочена като намираща се в процес на акредитация. От септември 2021 г. е директор на Националната школа за докторанти и млади изследователи в социалните науки.

По авторската справка за научните приноси за участие в конкурса са представени 21 публикации: една монография, една глава от колективна монография, 12 студии в реферирани и индексирани научни издания, пет студии в нереферирани рецензирани издания или редактирани колективни томове и две статии в такива издания. Този набор от трудове предоставя достатъчно съдържателна основа за оценка на изследователската дейност в тематичния обхват на конкурса. Данните за изпълнението на всички количествени

наукометрични показатели следва да бъдат съпоставени с пълната конкурсна справка и приложените доказателства.

Представената справка за изпълнение на минималните изисквания на БАН посочва 1168,75 отчетени точки при 590 изискуеми. По групи показатели са отчетени: А – 50 при минимум 50 точки; В – 100 при минимум 100; Г – 308,75 при минимум 220; Д – 600 при минимум 120; Е – 110 при минимум 100. Отбелязано е, че представените публикации не повтарят трудовете, използвани при заемането на длъжността „доцент“. Тези данни дават основание да се приеме, че според представената конкурсна справка минималните изисквания са изпълнени.

2. Обща характеристика на научната и научно-приложната дейност

В научната продукция на кандидатката се открояват пет взаимосвързани изследователски направления: комплексните ефекти на пандемията от Ковид-19 при юноши и възрастни; психичното и физическото здраве и благополучието на младите хора; рисковото и здравословното поведение; позитивните аспекти на психичното функциониране в юношеството; биопсихосоциалните детерминанти и ресурсите за справяне при хронични здравни проблеми. Тези направления очертават последователна научна програма, съчетаваща психология на развитието, здравна психология и приложни аспекти на превенцията.

Централно място сред представените трудове заема колективната монография „Ковид-19 и юношите: порастване по време на пандемия“ (Александрова-Караманова и съавт., 2026), издадена от Издателството на БАН „Проф. Марин Дринов“. Трудът съдържа десет глави и заключение и разглежда въздействието на пандемичната криза върху психичното здраве, здравното поведение, социалните взаимодействия и училищното функциониране на юношите. Възприета е биопсихосоциална теоретична рамка и е приложен смесен количествено-качествен подход. Според резюмето монографията представя национално представително изследване на 3523 юноши на възраст 11–17 години, включително качествен модул с отворени въпроси. В отделни публикации по тази тематична програма са анализирани подизвадки с различен обем, което следва да се отчита при съпоставянето на резултатите.

Оценявам положително съчетаването на мащабни емпирични данни с анализ на рискови и протективни фактори. Изследванията разграничават последствията за възприетия стрес, тревожността, самотата, психосоматичните оплаквания, рисковата употреба на вещества, отношенията с близките и академичната мотивация. Съществена стойност има и разглеждането на личностните характеристики като модератори на въздействията, както и открояването на ресурсите за устойчивост и адаптивно справяне. Това позволява по-нюансирана интерпретация на пандемичните ефекти, без те да бъдат сведени единствено до негативни последствия.

Към научните постижения следва да се отнесе и участието в международни сравнителни разработки за здравната грамотност, психичното благополучие и поведението на младите

хора. Главата „Bulgaria“ в колективния том „Bullying: Global Case Studies in Policy and Prevention for Young People“ (2026) разширява приложния обхват към проблема за тормоза, неговото разпространение и политиките за превенция. Публикациите в индексирани научни издания показват видимост на изследователските резултати извън националния научен контекст.

Проектната дейност показва капацитет за организиране и ръководство на изследвания. Кандидатката е ръководител на финансирания от Фонд „Научни изследвания“ национален проект за здравето и благополучието на юношите в условията на пандемията от COVID-19 (договор № КП-06-Н55/7 от 16.11.2021 г.; изпълнение до 26.12.2025 г.), както и главен изследовател на международния проект за дългосрочните здравни и психосоциални ефекти и ресурсите за справяне при тежко преболедували COVID-19, финансиран от ANSO (2022–2025 г.). Автобиографията документира ръководство и участие и в други национални и международни изследователски инициативи, включително мрежата HBSC, в която от 2020 г. е съръководител на изследването за България.

Международното и професионалното признание се подкрепя и от експертните позиции: национален делегат за България в European Health Psychology Society от 2007 г., член на Научния съвет на ИИНЧ – БАН от 2023 г., член на експертни групи на НАОА през 2022 г., участник в международен оценителен панел за научни проекти в Португалия през 2024 г., както и членство в редакционни колегии и научни комитети. Тази дейност свидетелства за професионална ангажираност извън рамките на собствените изследователски публикации.

По отношение на приносите бих откроила: (1) систематизиране на доказателства за биопсихосоциалните ефекти на здравни кризи върху развитието; (2) идентифициране на психологически, семейни и социални предиктори на здравното и рисковото поведение; (3) анализ на защитните ресурси и позитивното развитие на юношите; (4) формулиране на практически насоки за психологическа и образователна подкрепа, превенция и интервенция. Съдържанието на авторската справка и резюметата дава основания тези приноси да бъдат определени като значими за развитието на изследванията в психологията на здравето и развитието.

За научно-приложната стойност особено показателни са предложените насоки за превенция на проблеми с психичното здраве, употребата на вещества и академичната мотивация. Резултатите могат да бъдат използвани при разработване на психологически програми и при информиране на дейността на училищни специалисти, здравни работници и социални услуги. При колективните изследвания личният принос на кандидатката е необходимо да се оценява с оглед на конкретното ѝ авторско участие и представените конкурсни доказателства; самите резюмета не позволяват количествено разграничаване на приноса на всеки съавтор.

Допълнителните конкурсни документи дават конкретни основания за оценка на академичната и научноорганизационната дейност. В справката за минималните изисквания е посочено научно ръководство на успешно защитилия на 25.06.2026 г. докторант Ваня Станиславова Славова, както и ръководство на национален и международен проект. Заедно

с управлението на докторски програми и Националната школа за докторанти и млади изследователи тези обстоятелства потвърждават активна роля в подготовката и развитието на млади учени.

За конкурса е представен списък от 52 цитирания: 28 в издания, реферирани и индексирани в международни бази данни, 12 в научно рецензирани монографии и колективни томове и 12 в нереферирани научно рецензирани списания. Справката отчита 600 точки за група Д при изискуеми 120. Автобиографията посочва по-широки библиометрични показатели за цялостната научна дейност (87 публикации, h-индекс 6 в Scopus и Web of Science и 8 в Google Scholar), които следва да се разграничават от специално заявените за конкурса публикации и цитирания.

3. Критични бележки и препоръки

Нямам принципни възражения към тематичната насоченост, методологичния подход и научната значимост на представените трудове. За бъдещата работа бих препоръчала продължаване на международно-сравнителните изследвания, както и последваща оценка на ефективността на предложените превантивни и интервенционни насоки в реални образователни и здравни условия. Препоръките имат перспективен характер и не променят положителната ми оценка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на предоставените материали оценявам положително научната дейност на доц. д-р Анна Александрова-Караманова. Представените публикации демонстрират задълбочена тематична специализация, методологическа компетентност, значими емпирични резултати и ясно изразена научно-приложна насоченост. Научната продукция и удостоверението професионален опит са в съответствие с профила на обявения конкурс по психология на здравето и развитието.

Въз основа на представените конкурсни документи и справката, удостоверяваща 1168,75 точки при изискуеми 590, приемам, че кандидатката изпълнява отразените в справката минимални изисквания на БАН за заемане на академичната длъжност „професор“. Давам ПОЛОЖИТЕЛНО СТАНОВИЩЕ и препоръчвам на научното жури да подкрепи избора на доц. д-р Анна Александрова-Караманова за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.2. Психология (Психология на здравето и развитието) за нуждите на секция „Психология на развитието и здравето“ при ИИНЧ – БАН.

Дата: ..... 2026 г. Изготвил становището: .....

Проф. д.пс.н. Майяна Милчева Митевска

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“